

A MAGYAR STILISZTIKA INDULÁSA

(A mai stilisztika és stilisztikatörténetünk kezdeti szakaszának vizsgálati problémái)

SZATHMÁRI ISTVÁN

1. A második világháború után, de különösen az utóbbi években külföldön és – kissé megkéskéve – hazánkban is az érdeklődés középpontjába került mind elméleti, mind gyakorlati síkon egy, a nyelvészet és az irodalomtudomány határán álló tudományág: a stilisztika. Ennek igazolására az Európa-szerte nagy számban megjelent rendszeres munkák felsorolása helyett (vö. a legújabb magyar stilisztikai kutatásokra is: SZATHMÁRI ISTVÁN, A magyar stilisztika útja. Bp., 1961. Bevezetés XIV–XVI. és Stilisztikai bibliográfia 545–681) csupán néhány jellemző jelenségre utalnék. A „Fédération Internationale des Langues et Littératures Modernes” nyolcadik, liège-i kongresszusa zömében a stílus legkülönbözőbb (az egyes nyelvekre is alkalmazott) kérdéseivel foglalkozott (Langue et Littérature. Paris, 1961. 448 l.). – Ugyanezt példázza más, de nagyon érdekes módon az, hogy JEFIMOV a művészi stílus problematikájának szentelt több mint ötszáz lapos művében önálló nyelvészeti tudománynak nevezi a művészi nyelv stilisztikáját, tehát valójában a stilisztikának egy részét – igaz, hogy valóban a legfontosabb részét: „Появление новой самостоятельной филологической науки — науки о языке художественной литературы — определяется всем ходом развития современного языкознания и литературоведения... Как и всякая наука, она умеет свой предмет изучения, методы и разностороннюю проблематику.” (А. И. Ефимов, Стилистика художественной речи Москва 1961. 2. 5.) – Végül hasonlókról tanúskodik ÜLLMANN ISTVÁNNAK a Kilencedik Román Nyelvészeti Kongresszuson Lisszabonban 1959-ben „Választás és kifejező érték” címen elhangzott előadása (magyarul megjelent a Szegei Tanárképző Főiskola 1963-i Évkönyvében, 159–66).

2. Vajon mivel magyarázható a stilisztikának ez az életörése? Úgy gondolom, mindenekelőtt a mai, ún. funkcionális stilisztikának a közvetlen gyakorlati voltával. A stilisztika gyakorlati jellege két síkon mutatkozik meg. Egyrészt abban, hogy megtanít a mondanivaló legmegfelelőbb, azaz legcélszerűbb és leghatásosabb kifejezésére. Ismeretes, hogy a nyelv mind szókincsében, mind nyelvtani szerkezeti elemeiben, megoldásaiban több lehetőséget kínál számunkra mondanivalónk közlésére. Más szóval, a nyelvben vannak rokon értelmű szavak, kifejezések, továbbá rokon értelmű nyelvtani elemek, szerkezeti megoldások; a megfelelő műszóval; lexikológiai és grammatikai szinonímák. – Mondhatjuk pl. a magyarban, hogy „Azután rendet csináltam.”, de színe-

sebben így is: „Azután rendet *teremtettem*.” Vagy: „*Nagy gondban vagyok* a sok baj miatt.” ~ „*Fő a fejem* a sok baj miatt.” S bizonyára nem „véletlenül” élt József Attila Éhség című versében az *eszik, étkezik, táplálkozik, fogyaszt* stb., illetőleg *fal, zabál, tömi a fejét* stb. szinonimasorból először a „közömbös”, tényközlő *eszik*, majd éppen a nagy jellemző erejű *fal* igével:

A gép megállt. Elfáradt por kering
fölte, mint az őszi köd meg pára,
s rászáll az emberek hajlott nyakára,
kik *esznek* most. Átizzadt szennyes ing

húl a vállukra. *Fal, fal* egyre mind . . .

Továbbá: azt a mondatot, hogy „Vendégünk már holnap *megérkezik*.” így is jelezhetjük egy kissé határozottabban s más árnyalatban: „Vendégünk már holnap *meg fog érkezni*.” Végül az udvarias kérés négy fokát érezzük ki a következő más-más szerkezetű mondatokból: „*Legyen* szíves megmondani, hogy . . . !” ~ „*Lesz* szíves megmondani, hogy . . . ?” ~ „*Lenne* szíves megmondani, hogy . . . ?” ~ „*Nem lenne* szíves megmondani, hogy . . . ?” – Amikor tehát beszélünk vagy írunk, tulajdonképpen az efféle lehetőségek, mondhatnánk: stilisztikai variánsok között válogatunk. A stilisztika éppen ennek a válogatásnak a szabályait rögzíti, azaz arra tanít meg, hogy mondanivalónk közlésére annak tárgyától, céljától és különböző körülményeitől függően milyen szavakat, kifejezéseket, nyelvtani elemeket és megoldásokat válasszunk (mind ebbe természetesen a közlő alany mint subiectum is beleszól!), hogy közlésünk az adott esetben a legcélszerűbb, a leghatásosabb legyen. (A válogatás körülményeiről I. ULLMANN idézett tanulmányát.) M. CRESSOT így fogalmazza meg a stilisztika feladatát: „Notre tâche est d'interpréter le choix fait par l'usager dans tous les compartiments de la langue en vue d'assurer à sa communication le maximum d'efficacité.” (Le style et ses techniques. Paris, 1951. 2.)

A stilisztika gyakorlati jellege másrészt abban mutatkozik meg, hogy – az előbb vázolt folyamatot mintegy visszapergetve – hozzásegít a tartalom és forma egységét szemmel tartva, de a legfontosabb formai elemek: a nyelvi, – illetőleg a szövegben már – stiláris eszközök „stilisztikai mondanivalóját” is feltárva a szépirodalmi művek teljes értékű megértéséhez, élvezéséhez. – Vajon egyáltalán megértenénk-e pl. a szimbolizmusnak, sőt a magyar szimbolizmusnak az ismerete nélkül A fekete zongora, a Kocsi-út az éjszakában, a Vörös szekér a tengeren stb. című Ady-verseket? A szavak, szókapcsolatok pusztán jelentésén túl a stilisztika és a stílustörténet segítsége nélkül megsejtetik-e az igazi mondanivalót a következő vers- és regénycímek: Babits: Fekete ország; Móricz: Sárarany, A fáklya (ez utóbbival kapcsolatban gondoljunk az Úri muri rendkívül szuggesztív záróképére is: „A tűz ropogott, az állatok, emberek vesztül bőgtek, ordítottak. A hajnalban az Alföld közepén egy tűzfáklya mutatott az égre, a tűz, a tűz, a szent tűz, amely minden rosszat megemészt . . .”; vö. még „Zsarátnok” város a Rokonokban); Krúdy: A vörös postakocsi; Kaffka: Színek és évek; sőt Fejes Endre: Rozsdatemető; stb., stb. A stilisztika igazíthat el a képek, hasonlatok, metaforák, szinesztéziák s a mai, nehezen vagy egyáltalán be nem sorolható szóképek rendkívül bonyolult, de annál több különféle hangulatot, rejtett összefüggést megéreztető világában, amely különösen jellemző

a költő, író egyéni látásmódjára (PROUST egyenesen így fogalmazza meg erre vonatkozó véleményét: „Je crois que la métaphore seule peut donner une sorte d'éternité au style.” idézi ULLMANN i. h. 165; valamely fiatal költő is efféle kijelentést tett nemrégiben: „A metafora a forma motorja.”!). – Végül még egy példát. Tóth Árpád ezt írja Hivogató c. versében:

Én szép ifjuságom,
Sárgul hervadozva,
Ülök már a sutban
Lomhán darvadozva, –
Ilyen vagyok én már,
Fanyar, csöndes, fáradt,
Így szeress, ha kellek,
Nem járok utánad!

Ha valaki nem ismeri a *darvadozva* szó árnyalatilag pontos jelentését, stilisztikai értékét, úgy is megérti e versszakot s benne – legalábbis megközelítően – a kérdéses szót. De mennyivel többet mond – elsősorban érzelmileg-hangulatilag – annak a számára, aki ismeri a szó történetét, s – ami ezt kíséri – stílusértékének alakulását. (A stilisztika mint komplex diszciplína nem lehet el a nyelvtörténet, továbbá a leíró nyelvtan, valamint természetesen az irodalomtörténet nélkül!)

A *darvadozik* ugyanis – mint Mészöly Gedeon részletesen kifejti szép tanulmányában (Juhász Gyula darvadozása és Petőfi rónája: Nyelv és Irodalom. Acta Universitatis Szegediensis. 1955. 7–15) – a *daru* szó származéka. A daru pedig igen kedves madara népünknek (szerepel népdalokban, szólásokban stb.). A *darvadozik* igét eredetileg annak a jelölésére használták, hogy a daruk hajnalban és alkonyatkor csoportosan játszanak, kiabálnak. Innen fejlődött ki – emberekre vonatkoztatva – a 'vigadozás közben ordítózik', illetőleg 'csoportosan beszélget' jelentése. Azután mint a Szeged vidéki nép tájszavát. Tömörkény vitte bele az irodalomba, inkább 'csöndesen beszélget' jelentésben. Majd tölte vette át Juhász Gyula, és tette a magyar költői nyelv nagyon kifejező szavává, nála azonban szinte hangtalan és szomorkás a *darvadozás* (l. pl. a Negyvenhatosok, a Darvadozás c. költeményeit). Végül Móra Ferenc révén jut el a szó a pesti íróársaságokba, majd Tóth Árpádhoz. – Íme így érlelték, ízesítették írónk, költőink a Tisza menti nép hangulatos szavát (MAUPASSANT mondotta – amit a nyelvvel, a stílussal foglalkozóknak nagyon meg kell szívlelniük – : „Les mots ont une âme.”)

Ezúttal – mivel nem tartozik szorosan ide – csak tétyszerűen utalok arra, hogy a stilisztikának mint önálló diszciplínának – hogy a fent említett kettős gyakorlati funkciójának megfelelően –, elsősorban milyen feladatokat kell megoldania. *a)* Meg kell vizsgálnia az egyes nyelvi – hangtani, szókincsbeli, alak- és mondattani – elemek, valamint stilisztikai formák (pl. ellentét; fokozás; allegória stb., továbbá ismétlés, elhallgatás stb.) állandósult stilisztikai értékeit, illetőleg alkalmi stílárius lehetőségeit. – *b)* Meg kell állapítania ezek tipikus felhasználásának módját, azaz foglalkoznia kell a stílusrétegekkel, a stílusárnyalatokkal és a stílusirányokkal (ezek értelmezését, rendszerét l. A magyar stilisztika útja 513–4, 511–3, 467). – *c)* Vizsgálnia kell mind a nyelvi elemeknek és stilisztikai formáknak, mind pedig a stílusrétegeknek, a stílus-

árnyalatoknak és a stílusirányoknak a történeti alakulását. – *d*) Végül foglalkoznia kell a stíluselemzésnek, a szövegelemzésnek (*explication de textes*), az irodalmi vagy műelemzésnek és az egyéni stílus vizsgálatának elvi és gyakorlati kérdéseivel, röviden: stíluselemzéssel és stíluskritikával.

3. Az igazság kedvéért mutassunk rá arra is, hogy a stilisztika nem áll egyedül az „életrörésével”. Az utóbbi időkben ugyanis – talán mintegy az élet parancsára – mind külföldön, mind hazánkban a gyakorlatibb jellegű diszciplínák: a leíró nyelvtan, a nyelv művelés, a helyesírás, a lexikográfia, az irodalmi nyelv s köztük a stilisztika vizsgálata stb. került az érdeklődés és a kutatások középpontjába. Hogy a magyar nyelvtudomány – különösen a legutóbbi évtizedben – szinte soha nem tapasztalt mértékben fordult a gyakorlati élet, a nyelvhasználat vizsgálata felé, azt két tény is igazolja. Egyfelől olyan hatalmas, egyszerre tudományos és gyakorlati munkáknak a megjelenése, mint A magyar nyelv értelmező szótára és A mai magyar nyelv rendszere –, hogy csak a legfontosabbakat említsen. Másfelől az a körülmény, hogy annyi tudományosan megalapozott, de a – jó értelemben vett – népszerűsítés igényeit is szem előtt tartó leíró nyelvtani, stilisztikai, nyelv művelő, helyesírási stb. munka (sőt még nyelvtörténeti is, l. BÁRCZI GÉZA, A magyar nyelv életrajza. Bp., 1963.) még sohasem látott napvilágot, mint éppen napjainkban. Ezek a könyvek, cikkek – ide véve a lexikográfiai, a nyelvjárásgyűjtő stb. jellegű munkákat, illetőleg munkálatokat is – gyakorlati céljaik ellenére, sőt – helyesebben – ezek segítségével és más tudományágakat, tudományokat is bevonó vizsgálati módjukkal igen nagy lépést jelentenek előre, elvi tekintetben is az egyes diszciplínák és az egész magyar nyelvészet területén (l. a MNy.-ben folyamatosan megjelenő szemléket, amelyek az 1945 óta elért eredményeket foglalják össze tudományáganként).

4. Nem szabad azonban megfeledkeznünk arról, hogy igazán gyakorlativá, valóban hasznossá csak a mai, ún. funkcionális stilisztika válhatott (nagy mértékben nyilván ennek a létrejötté adott lehetőséget a stilisztika életrörésére!). A régi stilisztikát – nagyon summázva s csak a negatívumokra utalva – az jellemezte, hogy csupán az irodalmi nyelvet, közelebbről a szépirodalmi stílust vizsgálta, a mindennapi nyelvvel nem vagy nemigen törődött; de a szépirodalmi stíluson belül is inkább az ún. díszítő eszközökkel (trópusok, alakzatok) törődött, azokat is formálisan szemlélte; végül ez a stilisztika teoretikus jellegű volt: igen gyakran előre kialakított szabályokkal dolgozott. Ezzel szemben a mai, ún. funkcionális stilisztika – amelynek kialakítása elsősorban CH. BALLYNAK és tanítványainak (J. MAROUZEAU, M. CRESSOT) a nevéhez fűződik – a nyelv funkcionálásában (mégpedig a nyelvhasználat minden területén) részt vevő valamennyi nyelvi elem stilisztikai értékeit kutatja, s eközben vizsgálja ezeknek az elemeknek az adott mondanivaló kifejezésében betöltött, igen sokszor csak nagyon nehezen kihámozható funkcióját, úgy is mondhatnánk: magát a nyelvi valóságot! (A funkcionális stilisztika kialakulását – a magyar viszonyokra nézve is – l. részletesebben BALÁZS JÁNOS: Stilisztikai tanulmányok. Bp., 1961. 33–43.)

Persze a stilisztika igen nagy utat tett meg, amíg idáig jutott, amíg az apró nyelvhasználati megjegyzésekből sajátos problematikával, rendszerrel és módszerrel rendelkező, önálló diszciplína lett. Viszont ez utóbbit csak úgy érthetjük meg, ha ismerjük az előzményeket, ha feltárjuk az előrevivő lépcsőket és a hátráltató buktatókat egyaránt. Ennek a kis tanulmánynak – az eddig elmon-

dottakon kívül – éppen az lenne a feladata, hogy megvilágítsa a magyar stílusztika elindulásának, első, kezdeti lépéseinek vizsgálati problémáit. (Ezúttal is szeretném felhívni a figyelmet az utóbbi időben meglehetősen elhanyagolt tudománytörténeti kutatások fontosságára. Egy-egy tudomány vagy tudományág története ugyanis szerves része az illető tudománynak vagy tudományágnak: mintegy magasabb nézőpontból értékeli annak – mennyiségi és minőségi – fejlődését, felméri időálló eredményeit, módszereit – rámutatva a visszaesések okára is, és ugyanakkor mindig perspektívát ad a mának; végül egyáltalán nem lényegtelen erkölcsi-nevelő értéke és az a körülmény, hogy nélkülözhetetlen része a társadalomtörténetnek is.)

5. Az egyes diszciplínák történetében egyáltalán nem lényegtelen, hogy milyen korszakokat különböztetünk, illetőleg különböztethetünk meg benne. Fontos ez nemcsak azért, mert megkönnyíti az időrendi tájékozódást, hanem azért is, mert a helyesen megválasztott korszakok lehetővé teszik a fejlődés pregnánsabb bemutatását – az egyes szakaszok elhatárolásával s legjellemzőbb jegyeiknek a kiemelésével. Ezenkívül a korszakolásnak elvi és gyakorlati következményei vannak, úgyhogy maga a korszakolás gyakran tükrözi az egész tudományág koncepcióját, felfogásmódját.

Ennek figyelembevételével és felhasználva a külföldi s az – igen kis számú – hazai irodalmat, valamint saját, elsősorban az irodalmi nyelv történetével foglalkozó kutatásaimat kíséreltem meg a magyar stílusztika történetének – az egyetemes stílusztika történetére támaszkodó – korszakolását (A magyar stílusztika útja VII–XVI.). A felvett négy korszak közül az elsőt így jelöltem meg: „A kezdetektől (kb. a 15. századtól) a 18. század végéig: A magyar stílusztika kezdetei.” (I. h. VII.)

Kérdés most már, mit tekinthetünk e téren kezdetnek. Úgy gondolom, csakis az első, stílusra vonatkozó, stílusztikai jellegű megjegyzés megjelenését. Effélék azonban természetesen nem egyszerre, nem minden előzmény nélkül keletkeznek. Amikor tehát Pesti Gábornak a parabolára vonatkozó (s 1536-i Aesopus-fordítása elé csatolt előszavában közzétett) fejtegetését mint – mai ismereteink szerint – a kezdetet tárgyaljuk, meg kell emlékeznünk azokról a XV. századi és XVI. század eleji jelenségekről is, amelyek a „kezdethez” elvezettek. Ezenkívül semmiképpen sem feledkezhetünk meg arról a társadalmi, gazdasági, művelődési stb. alapról, amely egyáltalán igényt támasztott ebben az irányban, és amely lehetőséget adott ezek létrejöttére. Végül föltétlenül foglalkoznunk kell az európai, főként a velünk kulturális kapcsolatban álló népek stílusztikájával, hiszen az indítatásokat elsősorban tőlük kaptuk.

6. További kérdés, hogy milyen forrásokat milyen módszerrel használhatunk fel a magyar stílusztikatörténet első korszakának a felkutatásához.

Úgy gondolom, elsősorban a nyelvtanokat. A nyelvtanírók ugyanis kezdettől fogva rögzítik a mindenkori nyelvállapotot, eközben azonban változnak az azonos vagy rokon szerepű, de különböző formájú nyelvi jelenségek és stílusztikai formák, azaz lényegében stílusztikai variánsok között, és ugyanakkor egységesítenek, vagyis azonos elv alapján oldanak meg a nyelv egészében heterogén jelenségeket. Más szóval: egyes jelenségeket a norma rangjára emelnek, amelyekhez képest aztán a többi variáns nem egy esetben „ritka”, „közönséges”, „közömbös”, „falusias” (pl. Pereszlényi Pál grammatikájában: „Vngari *rure educati* . . . efferant” CorpGr. 550) stb. minősítést kap. A normatív és – később – a stílusztikai szempont érvényesítése, általában a mindig fej-

lettebb nyelvtanírás aztán mind aprólékosabb, finomabb s ugyanakkor pontosabb nyelvi vizsgálatra készíti a grammatikusokat, amelyek az eredményei két síkon is mutatkoznak: a „választékosan” (eleganter), „helyesebben” (recitius)-féle stílusminősítésben, továbbá a bizonyos műfajhoz való kötöttség feltüntetésében (pl. „in oratione”, „in historiis maxime, sanctis” stb.).

A nyelvtanok után az ún. nyelvtanféléket említhetjük. Ilyenek tekintem a korai idegen nyelvű grammatikákhoz írt értelmezéseket, paradigmákat; az ortográfiaikat; írás-olvasástanító könyvecskéket, továbbá a nem rendszeres grammatikát adó, hanem stilisztikai, nyelvhelyességi kérdésekkel is foglalkozó nyelvtani jellegű, illetőleg tágabb értelemben vett nyelvművelő munkákat (ilyen pl. Geleji Katona István Magyar Grammatikatskája). Az előbbieket részben kezdetleges voltak, részben távolabb eső témájuk és kisebb terjedelmük miatt nem sokat jelentenek a stilisztikatörténet számára. Az utóbbiak azonban, mivel rendszerint külön pontokban foglalkoznak stilisztikai kérdésekkel, már igen jelentősek a számunkra, s átvezetnek a következő, még fontosabb forrástípushoz.

Legtöbbet mondanak a stilisztikatörténet kutatóinak az önálló stilisztikai fejezetek, az alaposabb, terjedelmesebb fejtegetések és a kisebb-nagyobb rendszerezést is tartalmazó könyvek. E típus sorát Sylvester Jánosnak az Újtestamentum-fordításhoz csatolt könyvvégi jegyzetei nyitják meg. A stilisztikai jellegű könyv azonban csak a XIX. század elején, a következő korszakban jelenik meg Révai Miklós Magyar Szép Toll című munkájával (ezzel születik meg az önálló stilisztika, s éppen ez jelenti az új korszakot).

Végül a nyelvtanírók más műveiben, szótárak bevezetőjében, egyéb szerzők – főként vallásos tárgyú és gyakran idegen nyelvből fordított – munkáinak elő- és utószavában, levelekben stb. található stilisztikai jellegű megjegyzéseket, észrevételeket kell megemlítenünk, amelyek rövidségük és alkalmi jellegük ellenére jellemző módon egészíthetik ki a magyar stilisztika indulásáról alkotott képünket.

7. Hogyan használhatjuk fel forrásainkat? Mindenekelőtt össze kell gyűjteni az egyes nyelvi jelenségekre (hangokra, szavakra, alak- és mondattani elemekre), stilisztikai formákra, szóképekre, továbbá stílusrétegekre és -árnyalatokra, műfajokra stb. vonatkozó stílárís megjegyzéseket.

Ezután azt vizsgáljuk, hogy ki milyen indíttatásra, milyen értékű megfigyelésről adott számot, mennyire vitte előre a magyar stilisztikát s hogy alakult nyelvünk stilisztikai felmérése, rendszerezése. Végül az efféle megjegyzések érvényességének eldöntése céljából rendkívül fontos annak a felkutatása, hogy az illető grammatikus vagy más szerző saját gyakorlatában, nyelvében élt-e s úgy élt-e a kérdéses stílárís jelenséggel (jelenségekkel), ahogyan grammatikájában vagy más művében körvonalazta. Ebben a tekintetben – s egyáltalán mindenfajta stílusvizsgálat esetén – különösen sokat mondanak számunkra az illető szerzőnek más szerzők munkáján végzett javításai; ti. ilyen esetben a javítások – szemben a „spontán” fogalmazással – tudatos stilisztikai mérlegelésről tanúskodnak (l. Szenczi Molnár Albert és irodalmi nyelvünk c. dolgozatomat, amelyben Szenczinek a Károli-biblián végrehajtott „jobbításait” veszem számba: NytudÉrt. 40. sz. 345–54). – Végül – különösen ha jelentős grammatikusról, íróról, költőről, stilisztáról stb. van szó – ajánlatos a stilisztika területén kifejtett hatásukkal is foglalkozni.

8. Felvázoltuk stilisztikatörténetünk kezdeti szakaszának legfőbb vizsgálati problémáit. Maga a részletes vizsgálat azonban – még az előzményeknek, a XVI. századi társadalmi, gazdasági, művelődési stb. viszonyoknak mint alpnak s Pesti Gábornak a tárgyalása is – jóval meghaladná e dolgozat kereteit. Ezért ezúttal – mintegy előlegezve a végeredményt – csupán röviden utalunk befejezésként a XVI–XVII. századnak a magyar stilisztikatörténetben betöltött szerepére.

Sylvester a bibliai és a magyar népköltészetre is jellemző képes beszéd lényegének a feltárásával, Geleji Katona igen lényeges stilisztikai sajátosságok (a stílus „illősege”, tömörsége, az affectus szerepe a stílusban stb.) meglátásával, Czeglédi István a latin stilisztika jelenségeinek a magyarra való alkalmazásával („Baratsaghi Dorgalas... [Kassa] 1663. 222–51, passim), Gyöngyösi egy műfaj, a költői nyelv fő stílussajátosságainak a bemutatásával (a Kemény János emlékezete c. művéhez írt s az olvasóhoz szóló előszavában), s valamennyi nyelvtanírónk stilisztikai jellegű megjegyzéseivel az önálló magyar stilisztika útját egyengették, azt az utat, amely a következő korszakban Révai „Szép Magyar Toll”-ához és Verseghy „Usus Aestheticus...”-ához vezet.

Az alapvetés tehát megtörtént.

DIE ANFÄNGE DER UNGARISCHEN STILISTIK

(Die heutige Stilistik und die Forschungsprobleme in der ersten Periode der Geschichte der ungarischen Stilistik)

VON

I. SZATHMÁRI

Der Verfasser geht davon aus, daß die Stilistik vor allem deshalb so sehr in den Vordergrund getreten ist, weil sie praktische Zwecke verfolgt. Der praktische Charakter der Stilistik kommt darin zur Geltung, daß sie einerseits die Gesetzmäßigkeiten der lexikologischen und grammatischen Synonymwahl aufdeckt und dadurch den Gebrauch des zweckmäßigsten und effektivsten Ausdrucks lehrt, andererseits durch die Erforschung der „Bedeutung“ der Stilmittel zum besseren Verstehen der schönen Literatur beiträgt. Sodann zählt der Verfasser die Aufgaben der Stilistik auf und weist darauf hin, daß zur Lösung dieser Aufgaben nur die heutige, die sogenannte funktionale Stilistik geeignet ist. — Im zweiten Teil der Arbeit hebt er die Wichtigkeit der wissenschaftsgeschichtlichen Forschung hervor und wirft die Forschungsprobleme in der ersten Periode der Geschichte der Stilistik auf: Wann sind die Anfänge zu setzen? Was muß zum Verständnis des Anfangs untersucht werden (die Vorgeschichte: die „Basis“ der gesellschaftlichen Bildung; der europäische Hintergrund usw.)? Welches sind die Quellen (Grammatiken, selbständige Kapitel aus der Stilistik usw.) und wie sind sie zu gebrauchen? — Am Ende der Arbeit stellt der Verfasser fest, daß die Grundlegung der ungarischen Stilistik im 16.—17. Jahrhundert vor sich gegangen ist.